

Ганєєва Ю.І.

студентка групи ПР-143, юридичного факультету ЧНТУ

Барабаш А.Г.

*к.ю.н., доцент кафедри цивільного,
господарського права та процесу ЧНТУ*

ОСОБЛИВОСТІ ПРАВОВОГО РЕЖИМУ ЗЕМЕЛЬ МОРСЬКОГО ТРАНСПОРТУ

Зважаючи на географічне положення нашої держави, південний берег якої омивається Чорним та Азовським морями, правовий режим земель морського транспорту завжди викликав інтерес як практичних діячів, так і вчених правників. Вказані землі досліджувалися Мірошніченком А.М., Міщуком В.В., Терещуком В.С. та іншими науковцями. Однак, необхідність постійного удосконалення правового режиму вказаних земель потребують більш детального дослідження особливостей вказаного виду земель. Вищевикладене робить актуальним аналіз правового режиму земель морського транспорту.

Землі морського транспорту належать до такої категорії земель України як землі промисловості, транспорту, зв'язку, енергетики, оборони та іншого призначення. Зважаючи на загальнодержавне значення останньої категорії земель, порядок їх використання встановлюється законом.

Поняття земель морського транспорту визначається через їх склад. Так, згідно ч. 1 ст. 69 Земельного кодексу України (далі – ЗК України) до земель морського транспорту належать землі під:

- а) морськими портами з набережними, майданчиками, причалами, вокзалами, будівлями, спорудами, устаткуванням, об'єктами загальнопортового і комплексного обслуговування флоту;
- б) гідротехнічними спорудами і засобами навігаційної обстановки, судноремонтними заводами, майстернями, базами, складами, радіоцентрами,

службовими та культурно-побутовими будівлями та іншими спорудами, що обслуговують морський транспорт[1].

З вищевикладеного слідує, що:

- землями морського транспорту є дві відносно самостійні групи земельних ділянок. Так, до першої належать ті, що використовуються як просторова база для розміщення морських портів з набережними, майданчиками, причалами, вокзалами, будівлями, спорудами, устаткуваннями, об'єктами загальнопортового і комплексного обслуговування флоту. В свою чергу, другу групу становлять землі, на яких розташовані будівлі та споруди, що обслуговують морський транспорт[2, с. 241];
- землі морського транспорту виконують певну обслуговуючу роль щодо земель водного фонду (зокрема, земель зайнятих морями).

Дещо по-іншому визначає склад земель морського транспорту Закон України «Про транспорт». Згідно ч. 2 ст. 25 Закону до земель морського транспорту не належать території, насипані або намиті в акваторії за кошти портів[3]. Характеризуючи позицію законодавця з цього приводу, не можна не погодитись з думкою А.М. Мірошніченка, який зауважив: «Не зовсім зрозумілі мотиви такого положення. У будь-якому випадку, при вирішенні питання про режим намитих земель слід виходити з положень прийнятого пізніше ЗК України, який відносить до земель морського транспорту всі землі порту; згідно із ч. 1 ст. 74 Кодексу торговельного мореплавства України: територією морського порту є відведені порту землі. До території морського порту також належать намиті, насипані або створені із застосуванням інших гідротехнічних технологій площі, створені за рахунок порту і за користування якими не стягується плата» [4, с. 351].

Характеризуючи правовий режим земель морського транспорту, слід зазначити, що такий режим встановлюється Законом «Про транспорт» від 10.11.1994 року, Законом «Про морські порти» від 17.05.2012 року, Кодексом торговельного мореплавства України, Водним кодексом України, а також Правилами охорони внутрішніх морських вод і територіального моря України

від забруднення та засмічення, затверджену постановою Кабінету Міністрів України від 29 лютого 1996 р. № 269. Земельний кодекс визначає лише склад земель морського транспорту та містить єдину норму, що стосується правового режиму цих земель. Так, ч. 2 ст. 69 ЗК України передбачено «можливість встановлення обмежень у використанні земель на відповідних земельних ділянках, розташованих на підходах до портів (каналів), мостових, кабельних і повітряних переходів, водозабірних та інших об'єктів». Очевидно, мова йде про встановлення охоронних зон, що мають забезпечувати нормальні умови експлуатації зазначених об'єктів, запобігати їх пошкодженню, а також зменшувати негативний вплив цих об'єктів на навколишнє природне середовище і людину. Правовий режим охоронних зон залежить від особливостей об'єкта, розташованого на землях морського транспорту.

Досліджуючи правовий режим земель морського транспорту, слід зауважити, що ключовою ознакою правового режиму земель морського транспорту, яка відмежовує їх від інших земель, є їх цільове призначення. Ці землі повинні забезпечувати перш за все функціонування об'єктів морського транспорту. При цьому ст. 24 Закону України «Про транспорт» до складу морського транспорту відносить підприємства морського транспорту, що здійснюють перевезення пасажирів, вантажів, багажу, пошти, порти і пристані, судна, судноремонтні заводи, морські шляхи сполучення, а також підприємства зв'язку, промислові, торговельні, будівельні і постачальницькі підприємства, навчальні заклади, заклади охорони здоров'я, фізичної культури, науково-дослідні, проектно-конструкторські організації та інші підприємства, установи та організації незалежно від форм власності, що забезпечують роботу морського транспорту. Отже, розміщення об'єктів, що зазначені в наведеному переліку, є визначальним для віднесення земель до категорії земель морського транспорту [5, с. 330].

Земельні ділянки морського транспорту надаються у власність, постійне користування та в оренду морським портам, суднобудівним і судноремонтним заводам, базам та іншим підприємствам, які обслуговують потреби морського

флоту і виступають суб'єктами права на землю. Розміри ділянок і умови користування ними визначаються проектною документацією і рішенням органів, які надали відповідні земельні ділянки.

Охарактеризувавши правовий режим земель морського транспорту, слід відзначити важливість подальшого удосконалення їх правового режиму у наступних напрямках:

- уточнення складу земель морського транспорту, усунення колізій норм Земельного кодексу та Закону України «Про транспорт»;
- врахування загальної вимоги щодо земель, які мають важливе публічне значення в державі, – їх режим повинен встановлюватись виключно законами, а не підзаконними актами.

Список використаних джерел

1. Земельний кодекс України: Закон України від 25.10.2001 № 2768-III // Відомості Верховної Ради України, 2002, № 3-4, ст.27.
2. Міщук В.В. Особливості правового режиму земель водного транспорту/ В.В. Міщук // Часопис Київського університету права . – 2013. - № 3. – С. 240-243.
3. Про транспорт: Закон України від 10.11.1994 № 232/94-ВР // Відомості Верховної Ради України, 1994, № 51, ст. 446.
4. Мірошніченко А. М. Земельне право України: Навч. посіб. – К.: Алерта, 2012. – 392 с. – С. 351
5. Терещук В. С. Землі морського транспорту: поняття та ознаки / В.С. Терещук // Право і Безпека. - 2012. - № 3. - С. 326-331.